

51005070-DZH-001

Verslag werksessie Duurzaamheid project Guisweg 6 december 2021

Definitieve versie: 07-04-2022

Auteur: Nadine Keller

Projectnummer: 51005070

Onderwerp: Planfase Guisweg

Klant: VRA

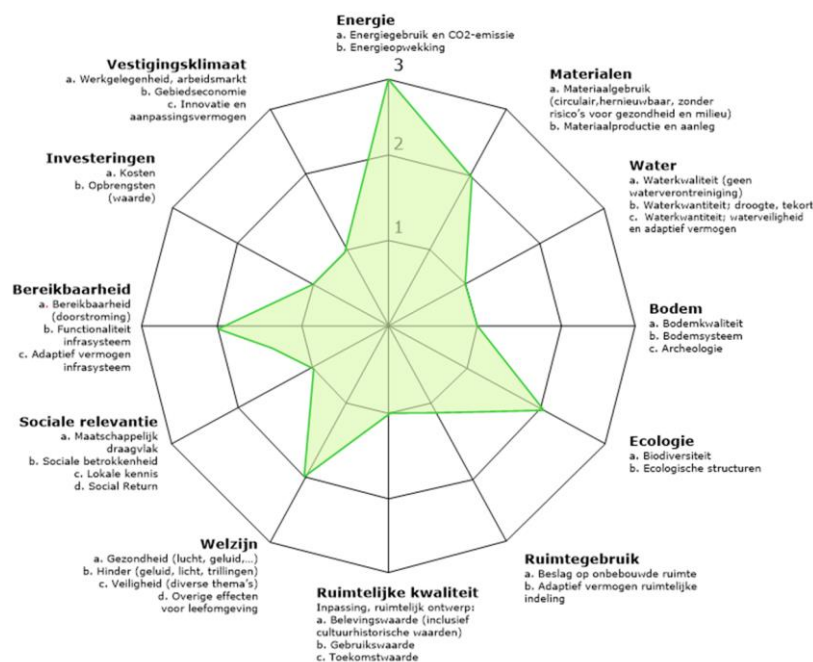
Projectleider: Bart van Oosterhout

1 Opzet van de werksessie

De werksessie is gehouden op 6 december met een aantal betrokken projectmedewerkers van Vervoerregio Amsterdam, gemeente Zaanstad, ProRail en Sweco. Basis is de aanpak “Duurzaam GWW “. De werksessie kende de volgende agenda:

- Opening, vaststelling agenda;
- Kaders: Duurzaam GWW, Ambitieweb, Beleidskaders;
- Formuleren van ambitieniveaus + selectie van aandachtsgebieden;
- Brainstorm maatregelen;
- Eerste trechtering maatregelen .

Gezien de fase van het project is ervoor gekozen om vanuit de aanpak Duurzaam GWW te starten vanuit het Ambitieweb. In de sessie is het Ambitieweb toegelicht aan de hand van een willekeurig voorbeeld zoals aangegeven in figuur 1.1.

Figuur 1.1 Voorbeeld Ambitieweb vanuit kader Duurzaam GWW

In hoofdstuk 2 gaan we in op het in de werksessie ontwikkelde Ambitieweb voor het project Guisweg. In de hoofdstuk 3 zijn de in de sessie benoemde maatregelen per thema opgenomen en is, waar uitgevoerd, een eerste prioritering aangeven.

2 Formuleren van ambitieniveaus

In de werksessie is aan de deelnemers gevraagd welk ambitieniveau zij voor de afzonderlijke thema's zouden willen hanteren. Hiertoe is eerste de betekenis van de ambitieniveaus uitgelegd,

1. Inzicht in de duurzaamheidseffecten op het thema en het behalen van een minimale duurzaamheidsprestatie; in ieder geval wettelijk niveau en voldoen aan minimumcriteria maatschappelijk Verantwoord Inkopen;
- 2: Stellen van concrete verbeterdoelstellingen en het bereiken van significante duurzaamheidswinst op het thema;
3. Maximale inzet om het meest haalbare te bereiken volgens de state of art op het thema: in plaats van "minder slecht" is er geen negatieve belasting (bijvoorbeeld: klimaatneutraal, energieneutraal, circulair) of wordt zelfs een positieve bijdrage geleverd (bijvoorbeeld: luchtzuiverend, meer natuur).

De nu vastgestelde ambitieniveaus staan niet vast tot het einde van het project. Het is een stap-voor-stapproces waarin de ambities het ontwerp mede sturen maar aan de andere kant ook kunnen worden ingeperkt vanuit andere ambities en randvoorwaarden zoals geld en tijd. Dit impliceert dat de sessie moet worden herhaald en verdiept bij de uitwerking van het te kiezen voorkeursalternatief in een VO.

Ambitieniveaus komen ook niet uit de lucht vallen. Alle in het betrokken organisaties hebben eigen doelstellingen op het gebied van duurzaamheid. Die kunnen alleen worden gerealiseerd als die op het niveau van projecten, waaronder het project Guisweg, wordt doorgetrokken. Daarom zijn de duurzaamheidsambities van de projectpartners voorafgaand aan het formuleren van de ambities op een rij gezet en besproken.

Gemeente Zaanstad

Op de website van de gemeente is het volgende aangegeven:

In Zaanstad streven we naar:

tussen 2030-2040
klimaatneutraal te zijn

in 2050 een **circulaire**
stad te zijn

een **gezonde leefomgeving**
voor mens en dier.

Ook de thema's van de Omgevingsvisie (in wording) geven handvatten voor prioritering. Deze thema's zijn:

- Verstedelijking: groeien met kwaliteit
- Economie: naar een meer diverse economie
- Kansengelijkheid: tegengaan van segregatie
- Duurzaamheid: CO2-neutraal in 2040
- Gezondheid: een gezondere leefomgeving voor iedereen
- Veiligheid: veilige straten en droge voeten

Vervoerregio Amsterdam

Ook de strategische opgaven van de Vervoerregio bieden aanknopingspunten voor prioritering van ambities:

1. Van modaliteit naar mobiliteit: een betere integratie van de verschillende vervoerwijzen.
2. Naar een CO₂-neutraal mobiliteitssysteem: meer aandacht voor duurzaamheid en leefbaarheid.
3. Een prettige en veilige reis: meer aandacht voor comfort, beleving, veiligheid en informatie.
4. Mobiliteit en omgeving passen bij elkaar: meer aandacht voor inpassing en ruimtelijke kwaliteit.
5. Nabijheid van dagelijkse activiteiten versterken: ondersteuning van verdichtingsopgaven.

Provincie Noord-Holland

In 2050 wil Noord-Holland klimaatneutraal en circulair zijn. Het doel: de CO₂-uitstoot en het gebruik van fossiele brandstoffen verminderen. Ook willen we bestand zijn tegen extreme weersveranderingen. Dat heeft gevolgen voor bijvoorbeeld wonen, werken, vervoer en landbouw. We werken aan de energietransitie, aan een circulaire economie, duurzaam wonen en duurzame infrastructuur. Ook zorgen we ervoor dat het energienetwerk deze veranderingen aankan. De provincie draagt bij aan innovatieve technologie om deze doelen te bereiken (Omgevingsvisie Noord Holland 2050).

ProRail en Rijkswaterstaat

Zowel ProRail als Rijkswaterstaat hebben op het thema duurzaamheid concrete prioriteiten en ambities geformuleerd.

Mobiliteit

Energie

Materialen

Natuur

ProRail heeft de thema's geselecteerd als belangrijke thema's voor duurzaamheid.

Spoor Mobiliteit

Het spoor Mobiliteit staat voor de ambitie om meer mensen en partijen in staat te stellen om de (inter)nationale treinen te nemen in plaats van de (vracht)auto en het vliegtuig. In een duurzame samenleving wordt er meer met de trein gereisd, omdat het een van de duurzaamste vormen van vervoer is. Na lopen en fietsen geeft de trein de minste CO₂ uitstoot.

Spoor Energie

Met het Spoor Energie werkt ProRail aan een volledig duurzame energievoorziening. Onze stroombehoefte wekken we zelf duurzaam op met bijvoorbeeld zonnepanelen op onze eigen daken en grond. Daarnaast reduceren we ons energieverbruik in de trein, bouwplaatsen en op stations. We passen zoveel mogelijk trajecten aan om uiteindelijk overal emissievrije reizigers- en goederentreinen te laten rijden. Dit kan elektrisch, maar wellicht ook met een waterstof- of batterijtrein. Dieseltreinen zullen tot het verleden behoren. Door onze assets te gebruiken voor energieopwekking en de emissie van broeikasgassen te verminderen beperkt ProRail sterk de impact van klimaatverandering.

Spoor Materialen

Met het spoor Materialen bouwen we aan het circulaire spoor waarbij materialen worden hergebruikt, (schaarse) grondstoffen voor toekomstig gebruik worden behouden en vervuilende materialen worden vervangen. Zo willen we het verbranden en storten van materialen verminderen. Door het hergebruik van

materialen te stimuleren werken wij toe naar een volledig klimaatneutraal en circulaire rijksinfrastructuur in 2050. Hiermee wordt de uitstoot van broeikasgassen sterk teruggebracht.

Spoor Natuur

Met het spoor Natuur zet ProRail haar grond in als verbindende schakel tussen natuurgebieden. Veel van die grond is een broedplaats en veilige plek voor flora en fauna. Op slechts de helft van ProRail's 10.000 hectare grond ligt spoor, de andere helft biedt kansen voor het versterken van natuurwaarden en het vergroten van de biodiversiteit. Dat kan door de natuur een integraal onderdeel van beheer en onderhoud te maken en het binnen projecten de aandacht te geven die het verdient. Dat betekent dat er oog is voor biodiversiteit en het herplanten van bomen als deze ten behoeve van het spoor zijn weggehaald.

In 2030 wil ProRail CO2-neutraal zijn wat betreft het eigen energiegebruik ProRail wil in dat jaar de gebruikte energie volledig afkomstig laten zijn van duurzame bronnen en het elektriciteitsverbruik volledig opgewekt via eigen assets. Volledige CO2-neutrale voetafdruk spoorsector (emissie energie, materialen) in 2050.

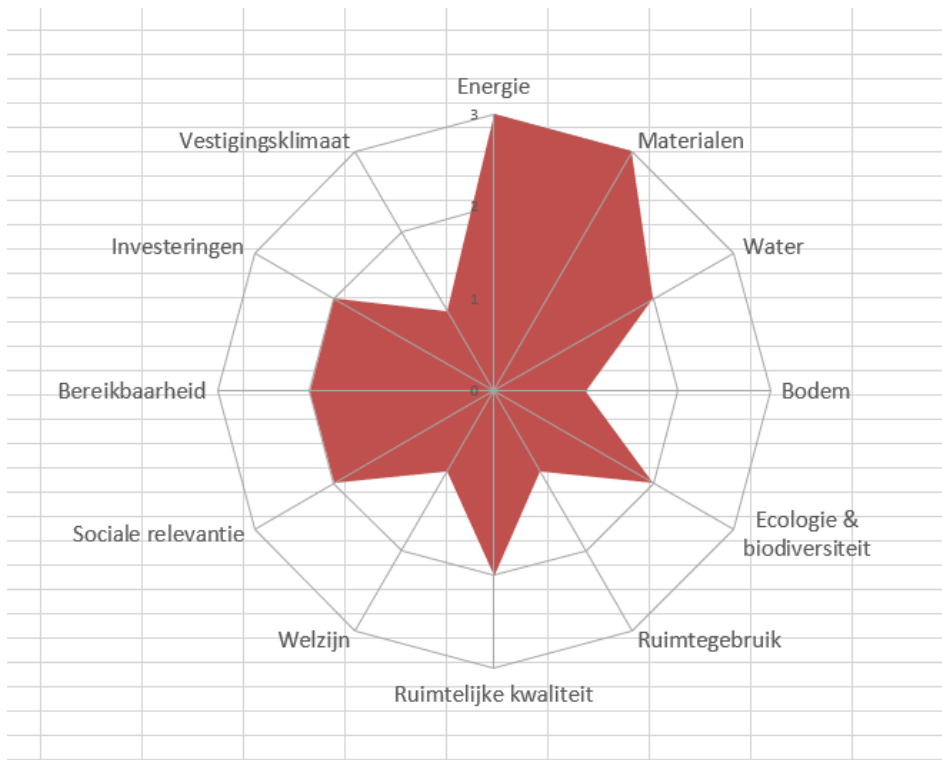
Voor Natuur is de ambitie dat In 2030 natuur een integraal onderdeel is van het onderhoud en beheer en de totstandkoming van projecten ProRail voelt zich verantwoordelijk voor de biodiversiteit en wil natuurwaarden behouden en waar mogelijk versterken.

De prioritaire thema's voor Rijkswaterstaat zijn:

- duurzame gebiedsontwikkeling
- energie en klimaat
- circulaire economie

 <p>Samen met gebiedspartners werken aan een prettige leefomgeving.</p>	 <p>Evenveel energie opwekken als verbruiken, volledig duurzaam</p>	 <p>Werken zonder afval te produceren in 2030</p>
--	--	--

In de werksessie hebben alle deelnemers eerst afzonderlijk per thema een ambitieniveau 1,2 of 3 toegekend. Daarna is in een groepsgesprek op basis van deze input tot het volgende ambitieweb gekomen.

De hoogste ambities (niveau 3) liggen op de thema's energie (klimaat) en materialen (circulariteit). Dit sluit goed aan bij de hiervoor aangegeven prioriteiten van de betrokken organisaties. Dit impliceert dat het project de ambitie heeft om energieneutraal uitgevoerd te worden en volledig circulair te zijn.

Een aantal thema's is ingedeeld op niveau 2. Dit betreft Water, Ecologie & biodiversiteit, Ruimtelijke kwaliteit, Sociale relevantie, Bereikbaarheid en Investeringsklimaat. Dit betekent dat het project de ambitie heeft om op deze thema's meerwaarde toe te voegen boven wat minimaal wettelijk noodzakelijk is.

3 Maatregelen per thema

Als volgende stap is aan alle deelnemers gevraagd om voor de geprioriteerde thema's (niveau 2 en niveau 3) maatregelen te benoemen. Deze zijn geïnventariseerd en voor de twee thema's met de hoogste ambitie en de meeste maatregelen heeft ook een eerste prioritering plaatsgevonden. In dit hoofdstuk zijn alle genoemde maatregelen en de prioritering benoemd. Op dat punt eindigde de werksessie. In hoofdstuk 4 is per geprioriteerd thema een eerste analyse/advies opgenomen hoe hiermee verder te gaan.

Energie	<ul style="list-style-type: none"> - Energie uit asfalt (7 stemmen) - Klimaatneutrale bouwplaats (5 stemmen) - Zonnepanelen in overhoeken of op geluischermen (4 stemmen) - Dynamische verlichting (3 stemmen) - Inzet modern, schoon / elektrisch / materieel in de bouwfase (3 stemmen) - 100% energieneutraal (afstemmen opwekking en verbruik) (2 stemmen) - Transportafstand als EMVI-criterium (2 stemmen) - elektrisch materieel gebruiken (2 stemmen) - Energiebesparing bij verlichting (1 stem) - Ledverlichting (1 stem) - aansluiten Prorail op energienet gemeente (1 stem) - gebruik maken zonne-energie (1 stem) - nieuwe installaties moeten energiezuinig zijn en we wekken zoveel mogelijk eigen energie op (0 stemmen) - Elektrificatie tijdens bouw (0 stemmen) (0 stemmen) - innovatief asfalt met lage rolweerstand (0 stemmen) - Meer gebruik maken van reflecterende materialen ipv verlichting (0 stemmen) - Vraag-aanbodanalyse energie + water + voorzieningen (0 stemmen)
Materialen	<ul style="list-style-type: none"> - Hergebruik vrijkomende materialen (5 stemmen) - biobased materialen (3 stemmen) - Duurzaam asfalt (2 stemmen) - MKI gebruiken bij aanbesteding (2 stemmen) - Materialen zoveel mogelijk uit de omgeving (2 stemmen) - Herwinbare materialen gebruiken (2 stemmen) - circulaire materialen (2 stemmen) - Cementloze beton toepassen in prefab liggers bijvoorbeeld Geopolymeerbeton (2 stemmen) - toepassen van gebruikte spoorese materialen - we zetten in op hergebruik van materialen en grondstoffen en we minimaliseren en we minimaliseren vervuilende materialen (bv beton) - materialenpaspoort in contract

Water	<ul style="list-style-type: none"> - plastic road voor fietspad - gesloten watersysteem riolvrije waterhuishouding en hemelwater opvangen (zelfvoorziening) - Extra waterberging creëren - meer water compenseren dan wettelijk nodig - Toepassen 'watervertragende' maatregelen - Natuurlijke zuivering
Ecologie	<ul style="list-style-type: none"> - Verlichting aanpassen op vleermuisroutes - Toepassen flora en fauna passages (faunapassages tpv duikers) - Extra beplanting (CO2/Stikstof opnemend) - Toepassen nestkasten, bijen- en insectenhôtels - duurzame oevers - Compensatie natuur - natuur in overhoeken - Bij het bermbeheer houden we rekening met het lokale ecosysteem. We zorgen ervoor dat faunapassages en ecoducten natuurgebieden met elkaar verbinden en dragen zo bij aan het vergroten van het leefgebied van diersoorten.
Ruimtelijke kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> - Extra aandacht voor de uitvoering en afstemming met de omgeving (Samen met omgeving kijken hoe ruimtes in te vullen) - Natuurlijke inpassing infra/uit het zicht nemen (niet horen, zien en ruiken) - natuurinclusief ontwerp - groen als dustkiller inzetten - we zetten de niet gebruikte gronden in als verbinden schakel voor natuurgebieden - kansen in ruimte omzetten in duurzame inrichting - Hoog inzetten op geluidsreducerende maatregelen
Sociale relevantie	<ul style="list-style-type: none"> - Beperken van hinder tijdens de bouw - Bewoners echt laten participeren bij inrichting groen etc. - Prettige omgeving creëren - betrekken omwonenden en gemeente bij detailinvulling van project - opwaarderen sportpark, meer mogelijkheden - Niet horen, zien en ruiken - buurt mee laten denken over duurzame inrichting bij verwijderen aansluiting 2 - stimuleren fiets en voetgangers-verplaatsingen
Bereikbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> - aansluiting 2 alleen open houden voor OV - Ruimte creëren voor optimale verbindingen - mobiliteitshub bij station - Optimale overstap tussen OV-modaliteiten

- bredere fietsstroken maken ter bevordering fietsgebruik
- verbeteren verhouding fietsreistijd t.o.v. autoreistijd
- Bereikbaarheid station en bushalte vanuit alle richtingen
- Opstellen BLVC plan
- fietskruising zonder omfietsen
- Voldoende en kwalitatief hoogwaardige stallingsruimte voor fietsen

Investeringsen	<ul style="list-style-type: none"> - alleen investeren in robuuste oplossing T tunnel - klimaatadaptief bouwen - Afwegingen op basis van totale Life Cycle Kosten - Meekoppel kansen onderzoeken - duurzaam aanbesteden in samenwerking met de markt - op trekken met nutspartijen in integrale oplossingen
-----------------------	---

4 Analyse en advies

4.1 Energie

Er is een aantal maatregelen benoemd die te maken hebben met het scheppen van mogelijkheden om duurzame energie op te wekken: energie uit asfalt en het plaatsen van zonnepanelen.

Voor energieopwekking uit asfalt is het van belang dat er in de nabijheid van de weg een afnemer van warmte is. Te onderzoeken is of het zwembad, de sporthal dan wel nieuwe woningbouw tussen het spoor en de Wezelstraat een afnemer kan zijn. Dit onderzoek zou in de Planuitwerkingsfase uitgevoerd moeten worden om deze optie in een realisatiecontract voor de verbindingsweg op te kunnen nemen.

Zonnepanelen zijn ook in een later stadium nog wel in te passen, maar omdat er ook een ambitie geformuleerd is op ruimtelijke kwaliteit verdient het aanbeveling om in het op te stellen beeldkwaliteitsplan voor de weg direct de ruimtelijke mogelijkheden hiervan te onderzoeken. Mogelijke locaties zijn overhoeken, geluidschermen of boven perrons of parkeerplaatsen. In de Planuitwerkingsfase (of daarna) kan gezocht worden naar een lokale energie coöperatie die de panelen wil exploiteren, waarmee tevens invulling wordt gegeven aan het thema sociale relevantie.

Een aantal maatregelen heeft te maken met het zo energiezuinig of klimaatneutraal (alleen duurzame energie gebruiken) maken van de aanlegfase: een klimaatneutrale bouwplaats, de inzet van elektrisch materieel op duurzame stroom en het beperken van het energieverbruik van het transport van materialen door deze uit de nabije omgeving te betrekken. Ook het gebruik van materialen met een relatief lage energie-inhoud, zoals cementloos beton (in voorgaand hoofdstuk aangedragen onder materialen) past in deze categorie. Dergelijke maatregelen kunnen verder worden uitgewerkt bij het opstellen van het realisatiecontract, waarbij onder meer moet worden nagedacht welke als eis worden opgenomen en welke als bpkv-criterium.

Een derde categorie maatregelen heeft te maken met het beperken van het energieverbruik van de eindsituatie door de toepassing van LED-verlichting en/of dynamische verlichting en energiezuinige VRI's. Dit kan worden uitgewerkt in de Planuitwerkingsfase. Overigens is in de rekensom voor de eindsituatie de energiebesparing door het vervallen van de overweg ook mee te nemen.

4.2 Materialen

Hergebruik van materialen is via twee lijnen benoemd als ontwerppunt: enerzijds het gebruiken van materialen die nu in het project gebied aanwezig zijn (zoals grond, asfalt, spoorse materialen), anderzijds het uitwerken van een bouwwijze en materiaalkeuze waarmee nieuw te bouwen objecten (onderdoorgang, weglichaam) circulair worden. Beide lijnen kunnen worden uitgewerkt in de voorbereiding van het realisatiecontract. De eerste lijn vraagt om een nadere inventarisatie van de in de huidige situatie aanwezige materialen, de tweede om het intensief volgen van de kansrijke ontwikkelingen in de markt. Het voorschrijven van een materialenpaspoort in het realisatiecontract hoort bij de tweede lijn.

Een uitwerking van de tweede lijn is het gebruik van biobased materialen. Voor wegmeubilair en kleine kunstwerken is dit inmiddels een realistische optie. Een specifiek voorbeeld is de plastic road, die inmiddels aangetoond toepasbaar voor fietspaden is.

In de aanbesteding van de realisatie kunnen aannemers gestimuleerd worden te ontwerpen naar een zo laag mogelijke MKI-waarde. Daarmee wordt bijvoorbeeld het gebruik van asfalt of beton met hogere fracties gebruikt materiaal gestimuleerd. Het is daarvoor zinvol om tijdens de Planuitwerkingsfase verkennende analyses met Dubo-Calc uit te voeren.

4.3 Water

Voor het thema water gaat het om waterhuishouding en waterkwaliteit. Het vastgestelde ambitieniveau vraagt om een waterberging in het gebied die geschikt is om ook bij zeer extreme buien het water op te vangen zonder overlast voor bewoners en weggebruikers. De waterkwaliteit vraagt ruimte voor natuurvriendelijke oevers en voldoende doorstroming en een watersysteem waarin geen dode hoeken resteren. Het advies is om dit nader uit te werken in een plan voor de landschappelijke inpassing van het project in de Planuitwerkingsfase..

4.4 Ecologie

Ambitieniveau 2 vraagt om meer dan het voorkomen/compenseren van negatieve effecten op het leefgebied van flora en fauna. Suggesties voor dit extra zijn het extra compenseren van te kappen bomen en struiken, het natuurgericht inrichten van overhoeken, het toevoegen van nestkasten en insectenhôtels aan kunstwerken, het versterken van de ecologische verbindingen langs de watergangen door het gebied en met de Zaan. Het advies is om dit nader uit te werken in een plan voor de landschappelijke inpassing van het project in fase 2B van de planstudiefase en in de planuitwerkingsfase.

4.5 Ruimtelijke kwaliteit

De genoemde maatregelen voor ruimtelijke kwaliteit hangen voor een groot deel samen met de maatregelen voor water en ecologie. Een ander element is de woon- en leefkwaliteit en de invloed van het geluidniveau daarop. Bij een ambitieniveau >1 passen bovenwettelijke maatregelen om de geluidhinder in het gebied te beperken. (planuitwerkingsfase)

Een ander benoemd aspect van ruimtelijke kwaliteit is het samen ontwerpen met de directe belanghebbenden, met name in het geval aansluiting 2 wordt afgesloten en afgebroken. Het advies is om dit nader uit te werken in een plan voor de landschappelijke inpassing van het project in de planuitwerkingsfase en dit in samenspraak met belanghebbenden te ontwikkelen.

4.6 Sociale relevantie

Genoemde maatregelen hangen deels samen met die onder Ruimtelijke kwaliteit. Daarnaast wordt het opwaarderen van het Sportpark genoemd. De door het project noodzakelijke verplaatsing van een tennispark kan hiervoor het startpunt zijn. Advies is om niet sec naar alleen een nieuwe plek voor het tennispark te kijken maar daarin het gehele sportpark te bezien om andere knelpunten op te lossen en/of ruimtelijke kansen te benutten (planuitwerkingsfase).

4.7 Bereikbaarheid

Bereikbaarheid is naast veiligheid één van de primaire doelstellingen van het project. Er zijn kansen voor verduurzaming door de hub-functie van het station te versterken, bijvoorbeeld door een koppeling aan buslijnen over de A8 en/of aan de ZaanIJ-verbinding. Verbeteren van de ruimte en voorzieningen voor fietsers en voetgangers draagt bij aan een meer duurzame bereikbaarheid, bijvoorbeeld met een beveiligde fietsoversteek over de Provincialeweg ter hoogte van de Museumlaan en een volwaardige noord-zuidfietsverbinding aan de oostzijde van de N203. Advies is om deze opties in de planuitwerkingsfase nader te analyseren.

4.8 Investeringen

De ambitie is dat investeringen meerdere doelen dienen. Dit betekent werk met werk maken en gezamenlijk (gemeente, ProRail, Rijkswaterstaat) én met de nutsbedrijven en het waterschap integrale oplossingen uitwerken waarbij afwegingen worden gemaakt op totale levenscycluskosten. Advies is om de Planuitwerkingsfase op deze wijze op te zetten en ook gezamenlijk een realisatiecontract te ontwikkelen, behoudens voor elementen die af te zonderen zijn zonder nadelige effecten t.a.v. duurzaamheid.

Advies is tevens om een budgetindicatie op te stellen voor de kosten van de hierboven genoemde maatregelen als onderdeel van fase 2B , opdat een budget gekoppeld kan worden aan de raming van het definitieve voorkeursalternatief van de planstudiefase.